

ΜΕΤΑ ΤΟ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ: Ο Δρόμος της Ελλάδας προς το 2000

του Κώστα Σημίτη

Αν ο 20ος αιώνας ήταν ο αιώνας των θερμών πολεμικών συγκρούσεων και των Παγκόσμιων Πολέμων, ο 21ος θα είναι ο αιώνας των σκληρών οικονομικών αναμετρήσεων. Για τις αναμετρήσεις αυτές προετοιμάζονται όλες οι χώρες στην τελευταία δεκαετία του αιώνα που φεύγει.

Σήμερα, από τη μια συγκροτούνται τα πολυεδνικά σχήματα που θα δώσουν τις μεγάλες μάχες στο οικονομικό πεδίο (οι χώρες του Ειρηνικού με την ηγεσία της Ιαπωνίας, η ΝΑΦΤΑ στον χώρο της Βόρειας Αμερικής με την ηγεσία των ΗΠΑ, η Ευρώπη με την μορφή της ΕΟΚ ή του Ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου, κλπ), και από την άλλη η κάθε χώρα προσπαθεί να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή θέση μέσα στο σχήμα στο οποίο αναπόφευκτα πρέπει ή στο οποίο διάλεξε να ενταχτεί.

Η επιλογή ένταξης ήταν αναπόφευκτη για την Ελλάδα, παρ' όλο που πέρασε πολύς καιρός για να συμφωνήσουμε σ' αυτήν. Εν τούτοις, η επιλογή αυτή δεν είναι χωρίς προβλήματα, μερικά από τα οποία δέτουν σε κίνδυνο την ίδια τη δυνατότητα της χώρας μας να αντιμετωπίσει με επιτυχία την ένταξή της στην Ευρώπη. Τα προβλήματα αυτά είναι εξωγενή και ενδογενή.

Οι αιτίες των εξωγενών προβλημάτων ανάγονται στις συνθήκες που διαμορφώθηκαν στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό χώρο τα τελευταία χρόνια και βρίσκονται ακόμα σε εξέλιξη, καθώς και στην κοινωνικο-οικονομική συγκυρία στο εσωτερικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ως συνόλου, αλλά και πολλών Κρατών-Μελών της. Οι αιτίες των ενδογενών προβλημάτων βρίσκονται στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική κρίση που μαστίζει τη χώρα μας και στην οποία προστέθηκαν τελευταία και μικρότερα ή μεγαλύτερα εθνικά δέματα.

Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες, όπως αποδείχτηκε στη διάρκεια των εξελίξεων στην Ανατολική Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Γιουγκοσλαβική κρίση, δεν έχουν ακόμα διαμορφώσει την "προσωπικότητα" που αποτελεί προϋπόθεση για να παίξουν κυρίαρχο πολιτικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αδυναμία τους να πετύχουν την διαδρωτική προσαρμογή των οικονομιών τους για να αναστρέψουν την οικονομική ύφεση και να ελέγξουν την ανεργία απέδειξε πως ούτε στο οικονομικό επίπεδο έχουν κυριαρχήσει τις εξελίξεις. Τις υφίστανται χωρίς άποψη για τον τρόπο αντίδρασης. Οι ελπίδες για την υπέρβαση της πολύμορφης κρίσης με την πραγμάτωση της Ενιαίας Αγοράς το 1992 αποδείχτηκαν, σε σημαντικό βαθμό, αβάσιμες. Η λαϊκή απογοήτευση από την απόσταση ανάμεσα σε προσδοκίες και σε αποτελέσματα, αλλά και από την φανερή πιά διαφοροποίηση ανάμεσα στην "Ευρώπη των Επιχειρήσεων" και την "Ευρώπη των Λαών, των Εργαζομένων και των Καταναλωτών", φάνηκε καθαρά από τις αντιδράσεις που συνάντησε η Συνθήκη του

Maastricht. Η απογοήτευση αυτή δημιουργεί σημαντικό πολιτικό πρόβλημα σε κάθε παραπέρα κοινή προσπάθεια για συλλογική αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Η "Ευρώπη των δύο (ή των πολλών) ταχυτήτων" αποτελεί πιά μια πολύ πιθανή έκβαση των διεργασιών που πραγματοποιούνται στο δεσμικό επίπεδο αλλά και μια ιδέα που κερδίζει συνεχώς έδαφος στο Ευρωπαϊκό πολιτικό κατεστημένο. Ο ίδιος ο εμπνευστής του στόχου της Κοινωνικο-οικονομικής Συνοχής, ο Jacques Delors, έχει πει ότι "πρέπει να είσαι ισχυρός για να είσαι γενναιόδωρος". Η Ευρώπη σήμερα δεν είναι ισχυρή, άρα δεν μπορεί να είναι γενναιόδωρη, ή να είναι πιο γενναιόδωρη. Και αυτό δημιουργεί για τη χώρα μας πολλαπλά και σοβαρά προβλήματα.

Οι τρέχουσες εξελίξεις στην Ελλάδα, συντείνουν στην αρνητική εικόνα. Μακρο-οικονομικές ανισορροπίες έχουν εγκατασταθεί -με μικρές αυξομειώσεις- από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και αποτελούν πιά οργανικό στοιχείο της λειτουργίας της οικονομίας. Το πιο σημαντικό, ωστόσο, είναι ότι αυτές οι μακρο-οικονομικές ανισορροπίες οφείλονται, εντείνονται και επιμένουν λόγω των διαρθρωτικών αδυναμιών που χαρακτηρίζουν την κοινωνία μας και την οικονομία μας για περισσότερα από 50 χρόνια τώρα.

Επιπλέον, η μακρόχρονη αλληλεπίδραση του οικονομικού με το κοινωνικό επίπεδο έχουν διαμορφώσει το κοινωνικό γίνεσθαι κατά τρόπο που δεν επιτρέπει αισιοδοξία για την διάθεση της Ελληνικής κοινωνίας να αναλάβει την σημαντική προσπάθεια που απαιτείται για την ανατροπή των αρνητικών κοινωνικών και οικονομικών διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της. Μερικά, μάλιστα, μπορεί να υποστηριχτεί πως έχουν προσλάβει πολιτισμικό πλέον χαρακτήρα, άρα η ανατροπή τους απαιτεί μακρόχρονη και συνεπή προσπάθεια και ισχυρές πρωτοβουλίες από το πολιτικό εικοδομήμα.

Αυτό, όμως, δεν μπορεί να συμβεί όσο το πολιτικό σύστημα, που είναι σε σημαντικό βαθμό υπεύθυνο για την σημερινή κατάσταση, παρουσιάζει έντονα σημεία φθοράς. Ο φραστικός ή εφαρμοσμένος λαϊκισμός διαβρώνει τις όποιες -και όχι λίγες- υγιείς αντιδράσεις της κοινωνίας μας και κατασπαταλά φυσικούς, ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους.

Παρ' όλα αυτά τα εξω -και ενδογενή προβλήματα, τα τελευταία χρόνια έχουν υπάρξει σημαντικές ευκαιρίες και για την "ανάταξη" των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας και για την προώθηση της θέσης της χώρας και στην Ευρώπη και στην ευρύτερη γεωπολιτική περιοχή της. Δυστυχώς, όμως, ως πλέον συνεπές χαρακτηριστικό της ιστορικής μας εξέλιξης έχει αναδειχτεί η ικανότητά μας να χάνουμε τις ευκαιρίες που προσφέρονται. Αυτό ακόμα και όταν έχουμε εμείς οι ίδιοι μοχθήσει και πετύχει τη διαμόρφωση των ευκαιριών αυτών.

Τέτοιες ευκαιρίες, για να αναφερθούμε στο πολύ πρόσφατο παρελθόν, μας προσφέρθηκαν στη διάρκεια της διαπραγμάτευσης για την ένταξη στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Τέτοια ευκαιρία δημιουργήσαμε με την θέσπιση των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων. Τέτοια ευκαιρία είχαμε με την ανάδειξη -με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη- της Κοινωνικο-Οικονομικής Συνοχής ως κεντρικού

Κοινοτικού στόχου και την υλοποίηση του Πακέτου Delors I. Μεγαλύτερες ευκαιρίες παρουσιάστηκαν με την αναδιάταξη του πολιτικού χάρτη στα Βαλκάνια μετά την κατάρρευση του "υπαρκτού σοσιαλισμού".

Εμείς σε όλες αυτές τις περιπτώσεις πληρώσαμε στο ακέραιο το κόστος, το οποίο είναι πάντα συναρτημένο με κάθε λογής ευκαιρίες, και ελαχιστοποιήσαμε το όφελος.

Και τούτο γιατί εντάσσουμε κάθε εθνικής εμβέλειας προσπάθεια σε αδιέξοδες μικρο-κομματικές λογικές.

Έτσι υποτάζαμε τη λογική της διαπραγμάτευσης για την ένταξη στην Κοινότητα στην προεκλογική σκοπιμότητα της τελετουργικής διανομής επιταγών γεωργικών ενισχύσεων στις προβληματικές περιοχές. Με παρόμοια "λογική", ντυμένη με ιδεολογικό μανδύα, εντάξαμε κάθε λογής απροετοίμαστα και μειωμένης ή αμφίβολης παραγωγικότητας έργα στα ΜΟΠ. Η ενίσχυση των πελατειακών σχέσεων και η εξυπηρέτηση δοσοληπτικών σχέσεων με συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα ήταν και είναι το κυρίαρχο κριτήριο με το οποίο χειριζόμαστε τις χρηματοδοτήσεις των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, γνωστών ως των Πακέτων Delors. Οι μικροπολιτικού χαρακτήρα ρητορίες και χειρισμοί σε εθνικού χαρακτήρα προβλήματα, όχι μόνον μας στέρησαν την ευκαιρία να διευρύνουμε την οικονομική σφαίρα επιρροής μας και την ενδοχώρα της Βόρειας Ελλάδας μετά τις εξελίξεις στις γειτονικές χώρες, αλλά και να αντιμετωπίσουμε έγκαιρα τα ίδια τα προβλήματα.

Ο δρόμος της Ελλάδας προς το 2000 δεν είναι αυτός που ακολουθούμε.

Με την Συνθήκη του Maastricht και την απόφαση για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια νέα ευκαιρία -χωρίς και αυτή βέβαια να είναι άμοιρη κόστους- προσφέρεται στην χώρα μας, αν βέβαια καταφέρει να βρει το δρόμο της προς το 2000. Οι υπερβολικά, ίσως, φιλόδοξοι στόχοι της Συνθήκης μας αναγκάζουν να θέτουμε κάποιο ερωτηματικό και σε σχέση με την τελική της μορφή και ως προς το τελικό χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των όσων προβλέπει. Αλλά σε γενικές γραμμές η Ευρωπαϊκή επιλογή για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21ου αιώνα είναι δεδομένη.

Η Συνθήκη του Maastricht περιλαμβάνει πολλές σημαντικές τροποποιήσεις των Συνθηκών που ισχύουν σήμερα, ιδιαίτερα σε σχέση με τις αρμοδιότητες της Επιτροπής σε τομείς όπως η κοινωνική πολιτική, η έρευνα, το περιβάλλον, η βιομηχανία, ο πολιτισμός κλπ. Παράλληλα μεταφέρει εξουσίες από τα Κράτη-Μέλη σε όργανα της Κοινότητας, δημιουργεί νέα Κοινοτικά όργανα (όπως η Επιτροπή των Περιφερειών) ή αλλάζει τις σχέσεις και τους συσχετισμούς μεταξύ των Κοινοτικών οργάνων. Παρ' όλο που αυτές οι δεσμικού χαρακτήρα ρυθμίσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές για το μέλλον και τη φυσιογνωμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ενδιαφέρον έχει επικεντρωθεί στα δύο κυρίαρχα θέματα που αφορούν, το πρώτο, την πορεία προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) και την επιταγή για τη σύγκλιση της οικονομίας μας προς τους μακρο-οικονομικούς στόχους που τίθενται από τη Συνθήκη και, το δεύτερο, την χρηματοδότηση της προσπάθειας διαρθρωτικής προσαρμογής των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών-μελών, μέσω του Πακέτου Delors II και του Ταμείου Συνοχής.

Η πορεία προς την ΟΝΕ οδηγεί σε τρία στάδια στην μεταβίβαση της δικαιοδοσίας άσκησης νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής από τα Κράτη-Μέλη στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Πρωταρχικός στόχος της πολιτικής που θα ασκείται από εκεί και πέρα θα είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Οι άλλες οικονομικές πολιτικές, π.χ. για την ανάπτυξη ή την απασχόληση, τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο υποτάσσονται στον στόχο αυτόν και υπηρετούνται μόνο εφ' όσον και στον βαθμό που δεν διαταράσσουν τις τιμές. Παράλληλα δεν προβλέπεται να υπάρχει ενιαία δημοσιονομική πολιτική, ενώ δεσπίζονται σοβαροί περιορισμοί στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής από τα κράτη-μέλη.

Στη διάρκεια αυτής της πορείας τα κράτη-μέλη καλούνται να εφαρμόσουν, με την "επιτήρηση" της Επιτροπής, προγράμματα σύγκλισης, ώστε να επιτύχουν μακρο-οικονομικές επιδόσεις οι οποίες να επιτρέπουν τη νομισματική και οικονομική ενοποίηση. Ετσι, στην τελική φάση της ΟΝΕ θα συμμετάσχουν μόνο τα κράτη-μέλη των οποίων τα προγράμματα σύγκλισης θα έχουν επιτύχει τις μακρο-οικονομικές επιδόσεις που προβλέπει η Συνθήκη.

Τα προβλήματα που ανακύπτουν για την Ελλάδα από αυτές τις ρυθμίσεις είναι σοβαρά και στη φάση προσαρμογής και μετά την ένταξή της -αν και όταν την επιτύχει- στην ΟΝΕ.

Οι "όροι-στόχοι" που τίθενται για την ενταξιμότητα στην τρίτη φάση της πορείας προς την ΟΝΕ δημιουργούν ένα σοβαρό κίνητρο για την αποκατάσταση της μακρο-οικονομικής ισορροπίας στη χώρα μας. Αλλά είναι μάλλον προφανές ότι αυτοί οι στόχοι στους χρονικούς ορίζοντες που θέτει η Συνθήκη είναι ανέφικτοι και με την καλύτερη δυνατή διαχείριση της ελληνικής οικονομίας. Μια τέτοια προσπάθεια -ακόμα και αν ήταν τεχνικά εφικτή- θα είχε κοινωνικές επιπτώσεις που δημιουργούν μεγάλες αμφιβολίες για την κοινωνική της αποδοχή.

Το πρόγραμμα σύγκλισης, όμως, που έχει υποβάλλει στην Επιτροπή η σημερινή κυβέρνηση ενώ προκαλεί τεράστια κοινωνικά προβλήματα -με κυρίαρχα τα προβλήματα της ανεργίας και της αντιπαραγωγικής καθήλωσης της αμοιβής εργασίας- δεν έχει καμία πιθανότητα να επιτύχει τους στόχους-κριτήρια για την ένταξη στην ΟΝΕ. Και τούτο για τρεις πολύ βασικούς λόγους.

Πρώτον, το πρόγραμμα είναι τεχνικά ανεπαρκές. Στηρίζεται σε υποθέσεις και παραδοχές που αντιπροσωπεύουν περισσότερο το επιθυμητό παρά το εφικτό ή το πιθανό. Με αυτόν τον τρόπο όλο το πρόγραμμα είναι μετέωρο.

Δεύτερον, η άκρατη παλαιοκομματική συμπεριφορά της κυβέρνησης συνδέει την εφαρμογή έστω αυτού του τεχνικά ανεπαρκούς προγράμματος με μικροκομματικές σκοπιμότητες. Λόγω της πολιτικής της νοοτροπίας, της οριακής της κοινοβουλευτικής στήριξης, των ενδο-παραταξιακών προβλημάτων της και της συνακόλουθης με αυτά διατήρησης ενός διαρκούς προ-εκλογικού κλίματος η κυβέρνηση παλινοδοεί, εφαρμόζει ή δεν εφαρμόζει τα μέτρα που η ίδια έχει συμπεριλάβει στο πρόγραμμα επιλεκτικά και χωρίς χρονική αλληλλουχία. Ετσι, ακόμα και ένα ρεαλιστικό και τεχνικά επαρκές πρόγραμμα δεν θα είχε καμία

πιθανότητα επιτυχίας. Αρα, η εφαρμογή του θα εντείνει ακόμα περισσότερο τις μακρο-οικονομικές δυσλειτουργίες θα σωρεύσει κοινωνικά προβλήματα -κυρίως στο επίπεδο της απασχόλησης- και θα εξαντλήσει τα όποια περιθώρια υπάρχουν για κοινωνική συναίνεση σε μια προσπάθεια προσαρμογής.

Τρίτον, και ιδιαίτερα σημαντικό, η σύγκλιση στο μακρο-οικονομικό επίπεδο δεν είναι εφικτή εάν δεν υπάρξουν παράλληλα διαρθρωτικές αλλαγές που θα άρουν ή -τουλάχιστον- θα αμβλύνουν τις γεννεσιουργές αιτίες των μακρο-οικονομικών ανισορροπιών. Δεν είναι δυνατόν, λοιπόν, να επιτύχει το οποιοδήποτε πρόγραμμα σύγκλισης εάν δεν εφαρμόζεται παράλληλα ένα συνεκτικό και δυναμικό διαρθρωτικό πρόγραμμα. Ένα πρόγραμμα όπως θα έπρεπε να είναι το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης που χρηματοδοτήθηκε από το Πακέτο Delors I. Η σύγκλιση με τη συνοχή πάνε χέρι-χέρι.

Και εδώ, στη διαχείριση των πόρων του Πακέτου Delors I και των συμπληρωματικών σε αυτό εθνικών πόρων που εξασφάλισε με δανεισμό, εντοπίζεται η εγκληματική ευθύνη και η τεράστια αδυναμία της κυβέρνησης να οδηγήσει τη χώρα στο δρόμο προς το 2000.

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-1993 διαμορφώθηκε "σε κενό". Οχι μόνον δεν ανέπτυξε συνέργιες με το πρόγραμμα σύγκλισης, αλλά συντάχτηκε χωρίς να εντάσσεται σε κανένα Εθνικό Πρόγραμμα Κοινωνικής και Οικονομικής Ανάπτυξης, αφού -κατά παράβαση σαφούς συνταγματικής διάταξης- τα Προκαταρκτικά του Πενταετούς Προγράμματος 1988-1992 έχουν μείνει στα... αζήτητα της Βουλής από το 1988, που κατατέθηκαν για υήφιση.

Χωρίς Εθνικό Πρόγραμμα, βέβαια, δεν υπάρχει δυνατότητα διαμόρφωσης προτεραιοτήτων και επιλογών. Στην καλύτερη περίπτωση ενός τέτοιου σχεδιασμού χωρίς "μπούσουλα" η έμφαση μετατίθεται από την ανάπτυξη και τη διαρθρωτική προσαρμογή στην εξασφάλιση των δημοσιονομικών ροών και κυρίαρχο κριτήριο αναδεικνύεται η "απορροφητικότητα". Στην περίπτωση της διαχείρισης του προγράμματος από την σημερινή κυβέρνηση τα κριτήρια, που διαμορφώθηκαν μέσα από αδιαφανείς διαδικασίες, εξυπηρέτησαν πρώτα και κύρια άλλες σκοπιμότητες πελατειακού ή συναλλακτικού χαρακτήρα.

Μετά το Maastricht η χώρα μας θα μπορέσει να συνεχίσει την προσπάθεια για την διαρθρωτική της προσαρμογή με χρηματοδότηση από το ποσοτικά αυξημένο Πακέτο Delors II και από το Ταμείο Συνοχής. Αυτή τη φορά, όμως, είναι τουλάχιστον δύο πράγματα που έχουν αλλάξει. Πρώτον, είναι ξεκάθαρο πως δεν θα υπάρξει Πακέτο Delors (ή όποιο άλλο όνομα έχει ο επόμενος Πρόεδρος της Επιτροπής) III. Είναι η τελευταία ευκαιρία που παρέχεται για χρηματοδότηση της διαρθρωτικής προσαρμογής της χώρας μας από τις Κοινότητες. Και, δεύτερον, οι πόροι του Ταμείου Συνοχής θα διατίθενται υπό όρους συναρτημένους με την πρόοδο της σύγκλισης.

Επομένως, δεν μπορούν να επαναληφθούν οι πρακτικές που ακολουθήσαμε έως σήμερα. Δεν είναι δυνατόν οι ευκαιρίες που μας παρέχονται να περνάνε ανεκμετάλλετες. Δεν είναι δυνατόν μερικοί να πληρώνουν το κόστος της προσπάθειας για την ενσωμάτωση της χώρας στο Ευρωπαϊκό και το Διεθνές

σύστημα και άλλοι να καρπώνονται το όφελος ενώ η χώρα μας συνεχώς υποβαθμίζεται στην παγκόσμια αρένα.

Χρειάζεται, κατ' αρχάς και κατ' αρχήν συνολική αντίληψη για την ανάπτυξη αυτής της χώρας δημοκρατικά διαμορφωμένη. Μια αντίληψη που πρέπει να εκφράζει και να αντιπροσωπεύει το εφικτό όραμα της κοινωνίας και της οικονομίας που θέλουμε και για την οποία είμαστε διατεθειμένοι να παλέψουμε.

Χρειάζεται δέσμευση για αυτή την επιλογή. Και δέσμευση μπορεί να υπάρξει μόνο μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες διαλόγου σε κοινωνικό (πρώτιστα) και σε πολιτικό επίπεδο.

Χρειάζεται διαμόρφωση αξιόπιστων προτεραιοτήτων για τις παρεμβάσεις που απαιτούνται για την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό και της κοινωνίας και της οικονομίας, αλλά και του πολιτικού μας συστήματος.

Χρειάζεται περιφερειοποίηση των αναγκών και των παρεμβάσεων που θα επιχειρήσουμε. Όλες οι Περιφέρειες δεν έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά, τις ίδιες αδυναμίες και δυνατότητες, τις ίδιες ανάγκες. Για τις Περιφέρειες, όμως, δεν μπορεί να αποφασίζει το Κέντρο, ούτε βέβαια οι Περιφέρειες μπορούν να καθορίσουν τις ανάγκες τους έξω από το εθνικό πλαίσιο ανάπτυξης. Οι Περιφέρειες πρέπει να διαθέτουν και το κρίσιμο μέγεθος και τις απαραίτητες αρμοδιότητες για να διαμορφώσουν τη δική τους αναπτυξιακή δυναμική στα πλαίσια της εθνικής πορείας. Αρα χρειάζεται και επανοριοθέτηση των Περιφερειών και επαναπροσδιορισμός της σχέσης κέντρου/περιφέρειας.

Χρειάζεται ανατροπή του διοικητικού μηχανισμού της χώρας και ως προς τον ανθρώπινο παράγοντα και ως προς την τεχνική του υποδομή. Η δημόσια διοίκηση πρέπει να συμβάλλει στην αύξηση και όχι στη μείωση της συνολικής παραγωγικότητας της κοινωνίας και της οικονομίας. Αυτή η αύξηση της παραγωγικότητας δεν μπορεί να επιδιώκεται με τη διατήρηση της αμοιβής της εργασίας σε επίπεδα κάτω του ορίου αυτοσυντήρησης και την παράλληλη δέσπιση εκμαυλιστικών *prim* για την απλή εκπλήρωση καθηκόντος, όπως επιχειρείται με τους εφοριακούς και τους τροχονόμους.

Χρειάζεται ισχυρή επένδυση στη δημιουργία ανθρώπινου κεφαλαίου με ενίσχυση και εκσυγχρονισμό του συνολικού συστήματος αλλά και όλων των επιμέρους μορφών εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, στις οποίες ασφαλώς δεν περιλαμβάνεται η κερδοφόρα "σεμιναριακή γυμναστική" που αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια στον τόπο μας.

Χρειάζεται ένταση της προσπάθειας για την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό της τεχνολογικής βάσης της χώρας και μέσα από την ανάπτυξη της έρευνας αλλά και με την ανάπτυξη μηχανισμών και υποδομής για την αφομοίωση και ενσωμάτωση τεχνογνωσίας.

Χρειάζεται ουσιαστική προσπάθεια για την προστασία και την αναβάθμιση του Περιβάλλοντος, που εμπεριέχει και την ανατροπή παραγωγικών και καταναλωτικών προτύπων. Προσπάθεια που όχι μόνον δεν εξαντλείται με, αλλά δεν περιλαμβάνει

κάν την χρηματοδότηση έργων αστικής υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση) και - ακόμα περισσότερο- επιδοτήσεις προς "συμπαθείς τάξεις νοικοκυραίων" (αντικατάσταση του στόλου των λεωφορείων της πρώην ΕΑΣ).

Χρειάζονται διαφανείς διαδικασίες στην υλοποίηση του προγράμματος, που θα διασφαλίζουν ότι το πρόγραμμα θα εκτελεστεί και με αυτόν τον τρόπο θα πείθουν τους πολίτες να περιμένουν χωρίς να ασκούν πιέσεις για την ένταξη όλων των έργων σε μια μακριά λίστα με τυπική μόνον χρηματοδότηση, πράγμα που οδηγεί σε κατασπατάληση των διαθέσιμων πόρων.

Αυτά, όμως, και άλλα που ασφαλώς χρειάζονται για να βρούμε, με την βοήθεια της ισχυρότερης στην ιστορία της Κοινότητας παρεμβατικής πολιτικής που δεσπίζει η Συνθήκη του Maastricht, τον δρόμο μας προς το 2000 δεν μπορεί να τα κάνει η σημερινή κυβέρνηση. Δεν μπορούν να τα κάνουν επίσης και όσοι θα επιδιώκουν αύριο την εφαρμογή του κράτους παροχών και των πελατειακών συστημάτων της Δεξιάς για δικό τους όφελος. Η ανατροπή της παραδοσιακής πολιτικής, ο εκσυγχρονισμός, η επιδίωξη μιας οικονομικά και κοινωνικά ισχυρής Ελλάδας είναι η προϋπόθεση να πορευτούμε με επιτυχία το δρόμο στον 21ο αιώνα.

Γιο 20

Οικονομικός

Εμφανειρώ